

Lieta C-242/22 PPU

**Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu kopsavilkums saskaņā ar Tiesas
Reglamenta 98. panta 1. punktu**

Iesniegšanas datums:

2022. gada 6. aprīlis

Iesniedzējtiesa:

Tribunal da Relação de Évora – Secção Criminal – 2.ª Subsecção

Datums, kurā pieņemts iesniedzējtiesas nolēmums:

2022. gada 8. marts

Apelācijas sūdzības iesniedzējs:

TL

Otra lietas dalībiece:

Ministério Público

Pamatlietas priekšmets kriminālprocesā

TL iesniedza apelācijas sūdzību *Tribunal da Relação de Évora* (Evoras apelācijas tiesa, Portugāle) par *Tribunal Judicial da Comarca de Beja* (Bežas rajona pirmās instances tiesa) rīkojumu, ar ko tika noraidīts TL lūgums izvērtēt procesuālo darbību – kas saistītas ar piespiedu līdzekli sniegt identitātes un dzīvesvietas deklarāciju, uzaicinājumu uz tiesu nopratināšanai saskaņā ar *Código de Processo Penal* (Kriminālprocesa kodeksa; turpmāk tekstā – “KPK”) 495. panta 2. punktu un rīkojumu par nosacītā soda izpildes atlikšanas atcelšanu - spēkā neesamību, kas izriet to apstākļa, ka saistībā ar šīm darbībām nav nodrošināts mutiskais vai rakstiskais tulkojums, taču TL ir Moldovas pilsonis, kas nesaprot portugāļu valodu un nerunā šajā valodā.

Lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu priekšmets un juridiskais pamats

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, ka interpretēt Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2010/64/ES (2010. gada 20. oktobris) par tiesībām uz mutisko un rakstisko tulkojumu kriminālprocesā (OV 2010, L 280, 1. lpp.) 1.–3. pantu, kā arī Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2012/13/ES

(2012. gada 22. maijs) par tiesībām uz informāciju kriminālprocesā (OV 2012, L 142, 1. lpp.) 3. pantu.

Prejudiciālais jautājums

“Vai Eiropas Parlamenta un Padomes [Direktīvas 2010/64/ES] 1.–3. pantu un [Direktīvas 2012/13/ES] 3. pantu atsevišķi vai kopsakarā ar ECPAK 6. pantu var interpretēt tādējādi, ka tiem nav pretrunā tāda valsts tiesību norma, saskaņā ar kuru mutiskā tulka un būtisku procesuālu dokumentu tulkojuma nenodrošināšana apsūdzētajam, kurš nesaprot procesa valodu, ir relatīvs pamats procesuālo darbību spēkā neesamībai - kas ir atkarīga no attiecīgas iebildes celšanas - un saskaņā ar kuru šādi trūkumi var tikt novērsti ar laika ritumu?”

Atbilstošās Savienības tiesības normas

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2010/64/ES (2010. gada 20. oktobris) par tiesībām uz mutisko un rakstisko tulkojumu kriminālprocesā: 1.–3. pants.

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2012/13/ES (2012. gada 22. maijs) par tiesībām uz informāciju kriminālprocesā: 3. un 6. pants.

Atbilstošās valsts tiesību normas

Código de Processo Penal (Kriminālprocesa kodekss, turpmāk tekstā – “KPK”): 92. panta 1. un 2. punkts, 120. panta 1. punkts, 2. punkta c) apakšpunkts un 3. punkta a) un d) apakšpunkts, 122. pants un 196. pants.

“92. pants

Procesuālo darbību valoda un tulka nodrošināšana

1. Procesuālajās darbībās, kas norisinās gan rakstveidā, gan mutvārdos, lieto portugāļu valodu, pretējā gadījumā tās nav spēkā.
2. Ja kriminālprocesā ir iesaistīta persona, kura nesaprot portugāļu valodu vai tajā nerunā, tai bez maksas nodrošina attiecīgu tulku arī tad, ja procesuālais virzītājs vai kāds no kriminālprocesa dalībniekiem pārvalda šīs personas lietoto valodu.

[..]

120. pants

Spēkā neesamības pamati, kas ir atkarīgi no iebildes celšanas

1. Par jebkuru spēkā neesamības pamatu, kas atšķiras no iepriekšējā pantā minētajiem, attiecīgajām personām ir jāceļ iebilde, un šiem pamatiem ir piemērojami šajā un nākamajā pantā paredzētie noteikumi.

2. Papildus spēkā neesamībai, kas paredzēta citās tiesību normās, no iebildes celšanas ir atkarīgi šādi spēkā neesamības pamati:

[..]

c) tulka nenodrošināšana gadījumos, kad likumā šāda nodrošināšana ir atzīta par obligātu;

[..]

3. Par spēkā neesamības pamatiem, kas minēti iepriekšējos punktos, ir jāceļ iebilde:

a) attiecīgo personu skarošās procesuālās darbības spēkā neesamības gadījumā - pirms attiecīgās darbības pabeigšanas;

[..]

d) pēc tiesas sēdes sākuma – īpašajos procesu veidos.

122. pants

Spēkā neesamības atzīšanas sekas

1. Spēkā neesamības pamati padara par spēkā neesošu procesuālo darbību, kurā tie tiek konstatēti, kā arī darbības, kuras no tās ir atkarīgas vai kuras tā var ietekmēt.

2. Ja tiek atzīts procesuālo darbību spēkā neesamības pamats, tās uzskata par spēkā neesošām, un, ja tas ir nepieciešams un iespējams, tiek izdots rīkojums tās veikt atkārtoti [..].

3. Atzīstot spēkā neesamības pamatu, tiesnesis izdod rīkojumu, lai visas procesuālās darbības, kurām var nepiemērot šīs atzīšanas sekas, paliktu spēkā.

196. pants

Identitātes un dzīvesvietas deklarācija

[..]

3. Deklarācijā norāda, ka [aizdomās turētais] ir informēts:

a) par pienākumu ierasties kompetentajā iestādē vai būt tai pieejamam likumā paredzētajos gadījumos, vai arī tad, kad viņš ir pienācīgi uzaicināts tajā ierasties;

- b) par pienākumu nemainīt dzīvesvietu vai neatstāt to ilgāk par piecām dienām, nepaziņojot jaunu dzīvesvietu vai savu atrašanās vietu;
- c) par to, ka turpmākie paziņojumi tiks nosūtīti pa parasto pastu uz 2. punktā norādīto adresi, ja vien aizdomās turētais nepaziņo citu adresi, iesniedzot vai ierakstītā vēstulē nosūtot pa pastu lūgumu tās tiesas sekretariātam, kurā šajā laikā norisinās kriminālprocess;
- d) par to, ka iepriekšējos punktos paredzēto noteikumu neizpildes gadījumā viņu drīkst pārstāvēt advokāts visās procesuālajās darbībās, kurās viņam ir tiesības un pienākums piedalīties personīgi, kā arī drīkst rīkot kriminālprocesu aizmuguriski [..];
- e) par to, ka notiesāšanas gadījumā identitātes un dzīvesvietas deklarācija zaudē spēku tikai soda izciešanas brīdī.”

Atbilstošās starptautisko tiesību normas

1950. gada 4. novembrī Romā parakstītā Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencija (turpmāk tekstā – “ECPAK”): 6. panta 3. punkts

Īss pamatlietas faktisko apstākļu un tiesvedības izklāsts

- 1 TL ir Moldovas pilsonis un nesaprot portugāļu valodu un nerunā šajā valodā. 2019. gada 10. jūlijā TL tika uzaicināts uz tiesu aizdomās turētā statusā. Attiecīgais dokuments tika sagatavots portugāļu valodā un iztulkots rumāņu valodā, kas ir Moldovas valsts valoda. Šajā pašā dienā viņam tika piemērots piespiedu pasākums – prasība sniegt identitātes un dzīvesvietas deklarāciju (turpmāk tekstā – “IDD”) saskaņā ar KPK 196. pantu, un attiecīgajā dokumentā tika norādīta viņa adrese.
- 2 TL netika nodrošināts IDD tulkojums Moldovas valsts valodā, proti, rumāņu valodā, un uzaicinājumā uz tiesu un IDD sniegšanai netika nodrošināts tulks. Tiesas sēdē TL aizstāvību nodrošināja advokāte, un tiesas sēdes mutiskajai tulkošanai tika nodrošināts tulks, kas pienācīgi zvērēja uzticīgi pildīt savus pienākumus.
- 3 Ar 2019. gada 11. jūlija spriedumu, kas ir stājies likumīgā spēkā 2019. gada 26. septembrī, TL, apvienojot sodus, tika notiesāts par tādiem noziedzīgiem nodarījumiem kā pretošanās amatpersonai un vardarbība pret to (Kriminālkodeksa 347. panta 2. punkts), vieglprātīga transportlīdzekļa vadīšana (Kriminālkodeksa 291. panta a) un b) punkts un 69. panta 1. punkta a) apakšpunkts), kā arī sauszemes transportlīdzekļa vadīšana bez likumā noteiktā kārtībā iegūtām vadīšanas tiesībām (Dekrētikuma Nr. 2/98 3. panta 1. un 2. punkts), piespriežot viņam vienotu trīs gadu nosacītu brīvības atņemšanas sodu, kā arī papildsodu - aizliegumu 12 mēnešus vadīt mehāniskos transportlīdzekļus, un

80 dienu naudas sodu ar dienas likmi 6,00 EUR apmērā, kura kopējā summa ir 480 EUR.

- 4 Vairāki *Direção-Geral de Reinserção e Serviços Prisionais* (Reintegrācijas un penitenciāro dienestu galvenā pārvalde; turpmāk tekstā – “DGRSP”) mēģinājumi sazināties ar TL IDD norādītajā adresē bija nesekmīgi, turklāt šajā gadījumā viņš nebija iesniedzis paziņojums par dzīvesvietas maiņu.
- 5 Saskaņā ar 2021. gada 7. janvāra nolēmumu 2021. gada 12. janvārī TL pa parasto pastu ar piegādes apliecinājumu pastkastītē uz IDD norādīto adresi tika nosūtīta pavēste saskaņā ar KPK 495. panta 1. un 2. punktu, uzaicinot viņu ierasties tiesā, lai viņu uzklautu saistībā ar attiecīgajā spriedumā viņam uzlikto saistību, uzvedības noteikumu un pienākumu nepildīšanu. 2021. gada 6. aprīlī pa parasto pastu ar piegādes apliecinājumu pastkastītē uz to pašu adresi atkārtoti tika nosūtīta pavēste ierasties tiesā citā datumā. Šīs pavēstes bija sagatavotas portugāļu valodā. Norādītajā datumā TL tiesā neieradās.
- 6 2021. gada 9. jūnijā tika izdots rīkojums par TL piespriedē nosacītā soda izpildes atlikšanas atcelšanu un izdots rīkojums par apcietinājuma piemērošanu un ieviešanu ieslodzījuma vietā. Šis pēdējais minētais rīkojums tika paziņots TL advokātei un TL pašam parastajā vēstulē ar piegādes apliecinājumu pastkastītē, nosūtot to uz IDD norādīto dzīvesvietu 2021. gada 25. jūnijā, un tas ir stājies likumīgā spēkā 2021. gada 20. septembrī. Šis rīkojums tika paziņots TL portugāļu valodā, nenodrošinot attiecīgu tulkojumu Moldovas oficiālajā valodā, proti, rumāņu valodā.
- 7 2021. gada 30. septembrī TL tika aizturēts trīs gadu brīvības atņemšanas soda izciešanas nolūkā. Rīkojums tika izpildīts viņa jaunajā adresē. No šīs dienas TL atrodas ieslodzījuma vietā.
- 8 2021. gada 11. oktobrī TL kriminālprocesā iecēla advokātu. Vēlāk viņš lūdza *Tribunal Judicial da Comarca de Beja, Juízo de Competencia Genérica de Cuba* (Bežas rajona pirmās instances tiesas Kubas vispārējās jurisdikcijas tiesa; turpmāk tekstā – “pirmās instances tiesa”), izvērtēt procesuālo darbību spēkā neesamību, ko izraisa tas, ka viņam netika nodrošināts tulks un netika iztulkoti šādi procesuālie dokumenti:
  - Identitātes un dzīvesvietas deklarācija (IDD);
  - saskaņā ar KPK 495. panta 2. punktu izsniegta pavēste, lai viņu personīgi uzklautu par kriminālprocesā piemērotā nosacītā brīvības atņemšanas soda izpildes atlikšanas atcelšanas nosacījumiem;
  - rīkojuma par nosacītā soda izpildes atlikšanas atcelšanu paziņojums.
- 9 Ar 2021. gada 20. novembra rīkojumu pirmās instances tiesa noraidīja TL lūgumu, uzskatot, ka, tā kā mutiskā tulkojuma un minēto procesuālo dokumentu tulkojuma nenodrošināšana izraisa spēkā neesamību, kas ir relatīva, proti, atkarīga

no iebildes celšanas, tā ir novērsta, jo TL šādu iebildi nebija cēlis KPK 120. panta 3. punkta a) un d) apakšpunktā paredzētajos termiņos.

- 10 TL, nebūdams apmierināts ar minēto nolēmumu, iesniedza apelācijas sūdzību *Tribunal da Relação de Évora* (Evoras apelācijas tiesa; turpmāk tekstā – “iesniedzējtiesa”), lūdzot atcelt pārsūdzēto nolēmumu un aizstāt to ar citu, kurā par spēkā neesošu tiktu atzīts uzaicinājums uz tiesu aizdomās turētā statusā, IDD, rīkojums par nosacītā soda izpildes atlikšanas atcelšanu un tā attiecīgais paziņojums, kā arī visas turpmākās darbības tiktu atzītas par tiesiskas sekas neradošām.

Pamatlietas pušu galvenie argumenti

TL argumenti

- 11 TL apgalvo, ka Portugāles juridiskajā literatūrā un judikatūrā pārsvarā valda uzskats, ka tiesību avotu hierarhijā ECPAK ierindojas starp *Constitución de la República Portuguesa* (Portugāles Republikas Konstitūcija; turpmāk tekstā – “Konstitūcija”) un parastajiem likumiem. Tāpēc, lai arī Portugāles tiesību sistēmā ECPAK ir zemāks juridiskais spēks nekā Konstitūcijai, saskaņā ar Konstitūcijas 8. panta 2. punkta noteikumiem tā ir pārāka pār parastajiem likumiem, jo gadījumā, ja KPK ir pretrunā ECPAK, ECPAK ir augstāks juridiskais spēks.
- 12 ECPAK noteikto pasākumu un noteikumu minimums, ko ievēro Eiropas Savienības iestādes, ir Direktīvas 2010/64 un Direktīvas 2012/13 pamatā. Tādējādi Direktīva 2010/64, kas publicēta *Eiropas Savienības Oficiālajā Vēstnesī* 2010. gada 26. oktobrī un kuras transponēšanas termiņš Portugālei ir beidzies 2013. gada 27. oktobrī, ir tieši piemērojama minētajā dalībvalstī no 2013. gada 28. oktobra, tāpēc, ņemot vērā faktu rašanās laiku, tā ir piemērojama šajā lietā.
- 13 Tas, ka Portugāle nav transponējusi šo direktīvu, nenozīmē, ka tā nav spēkā Portugāles un Eiropas Savienības tiesību sistēmās, ņemot vērā atbilstīgas interpretācijas principu. Tiesas judikatūras atziņa ir tāda, ka pat tad, ja nav iespējams sniegt šādu atbilstīgu interpretāciju, direktīvu, ja tā nav transponēta, var piemērot tieši ar nosacījumu, ka ir beidzies transponēšanas termiņš, ka [ar to] ir piešķirtas tiesības un ka tās tiesību normas saturs, ar ko ir piešķirtas šādas tiesības, ir pietiekami skaidrs, precīzs un beznosacījuma, kā tas ir šajā lietā. Tādējādi, lai arī tā nav transponēta Portugālē, ir izpildīti visi nosacījumi, lai valsts tiesību sistēmā Direktīvai 2010/64 būtu tieša iedarbība un tā izraisītu tiešas sekas, proti, vertikālo tiešo iedarbību, un tāpēc uz tās tiešu piemērojamību var atsaukties jebkurā Savienības teritorijā esošā tiesā.
- 14 Tāpēc ir skaidri jānosaka, ka tiesībām uz mutiskā tulka pakalpojumiem visa kriminālprocesa laikā ir jābūt piemērojamam un garantētām, taču TL tie tika nodrošināti tikai tiesas sēdē. Attiecībā uz procesuālo dokumentu tulkošanu Direktīvā 2010/64 ir skaidri noteikts tulkojamo aktu klāsts, kas tāpat kā ECPAK

6. panta 3. punktā ir definēts kā “tiesību minimums”, uzskaitot to dokumentu minimumu, kuru Savienības tiesību sistēma atzina par lietderīgu un pamatotu noteikt.
- 15 Šajā ziņā 2017. gada 12. oktobra spriedumā *Sleutjes* (C-278/16, EU:C:2017:[757]) Tiesa nosprieda, ka “[Direktīvas 2010/64] 3. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tāds akts kā valsts tiesībās paredzētais priekšraksts, lai uzliktu sodu par nelieliem kriminālpārkāpumiem un ko izdevusi tiesa vienkāršotā vienusējā procedūrā, ir “būtisks dokuments” šī panta 1. punkta izpratnē, kura tulkojums saskaņā ar šajā normā noteiktajām formālajām prasībām ir jānodrošina aizdomās turētajiem vai apsūdzētajiem, kuri nesaprot attiecīgajā procesā lietoto valodu, lai tie varētu īstenot savas tiesības uz aizstāvību un lai tādējādi varētu tikt nodrošināta taisnīga lietas izskatīšana”.
  - 16 Portugāles kriminālprocesu reglamentējošajos tiesību aktos nav nevienas tiesību normas, kurā būtu noteikts līdzīgs tiesību minimuma vai tulkojamo dokumentu klāsts, ne arī paredzēts tulkojamo dokumentu minimums. Tomēr pienākums ievērot šīs tiesības uz būtisku dokumentu tulkošanu Portugāles valstij un tās tiesām ir uzlikts tieši; un tām principā ir pienākums nodrošināt, ka tiek iztulkots “[..] jebkurš lēmums par brīvības atņemšanu personai, jebkura apsūdzība vai apsūdzības raksts un jebkurš spriedums”, kā arī dokumenti, kas ir šim klāstam jāpievieno saskaņā ar šīs direktīvas 3. panta 3. punktu.
  - 17 Tāpēc būtu jātulko tādi procesuāli dokumenti kā uzaicinājums uz tiesu aizdomās turētā statusā un IDD sniegšana, kā arī rīkojums par nosacīta soda izpildes atlikšanas atcelšanu, jo tas bija notiesājošs nolēmums par brīvības atņemšanu, kā arī tā attiecīgais paziņojums; taču tie netika iztulkoti.
  - 18 Tāpat 2017. gada 12. oktobra spriedumā *Sleutjes* (C-278/16, EU:C:2017:[757]) ir norādīts, ka, ja tāds priekšraksts par sodu [...] tiek adresēts personai tikai attiecīgā procesa valodā, lai arī minētā persona šo valodu neprot, šī persona nevar saprast to, kas viņai tiek pārmests, un līdz ar to nevar pienācīgi īstenot savas tiesības uz aizstāvību, nesāņemot minētā priekšraksta tulkojumu sev saprotamā valodā”.
  - 19 Savukārt Direktīva 2012/13 par tiesībām uz informāciju kriminālprocesā Portugālē ir tieši piemērojama no 2014. gada 2. jūnija un, ņemot vērā šajā lietā aplūkoto faktu rašanās laiku, arī tā ir piemērojama šajā kriminālprocesā.
  - 20 Apsūdzētā tiesības tikt informētam valodā, kuru viņš saprot, ir konkrētas un faktiskas tiesības, kā tas norādīts Eiropas Cilvēktiesību tiesas 1989. gada 19. decembra spriedumā lietā *Kamasinski* pret Austriju, tāpēc nepietiek ar to, ka tiesu iestādes aprobežojas ar tulka iecelšanu, bet arī vēlāk tām ir jāuzrauga šo darbību pienācīga izpilde.
  - 21 ECPAK 6. panta [3. punkta] a) un e) apakšpunktā ir noteikts, ka apsūdzētajam ir jānodrošina vismaz tiesības “tikt nekavējoties, viņam saprotamā valodā un detalizēti, informētam par viņam izvirzītās apsūdzības raksturu un iemeslu”, kā arī

tiesības “uz bezmaksas tulka pakalpojumiem, ja viņš nesaprot tiesā lietoto valodu vai nerunā tajā”.

- 22 Tā kā tiesību normas ir skaidras un izsmeļošas, un garantē, ka apsūdzētajam ir jānodrošina tulks un tulkošanas pakalpojumi no kriminālprocesa sākuma līdz tā beigām, ar parasto praksi iecelt tulku tikai tiesas sēdē, kā tas notika šajā gadījumā, nepietiek.
- 23 Tā kā šajā lietā ir pārkāptas apelācijas sūdzības iesniedzēja tiesības uz mutvārdu tulkojumu un procesuālo dokumentu rakstisku tulkojumu, kā arī viņa tiesības saņemt informāciju, kas ir piešķirtas ar minētajām direktīvām, netika ievēroti arī pienākumi un saistības, kas saskaņā ar tām ir jāpilda Portugāles valstij, tostarp tās tiesām.
- 24 Tā kā TL ir ārvalsts pilsonis, kurš nesaprot portugāļu valodu un tajā nerunā, viņam ir jābūt nodrošinātam mutiskajam tulkam jebkurai procesuālai darbībai, kurā viņš piedalās, it īpaši tad, kad viņš tiek informēts par viņa tiesībām un pienākumiem, kā tas ir noteikts KPK 92. panta 2. punktā.
- 25 Lai viņu sauktu pie atbildības par saskaņā ar IDD uzlikto pienākumu neizpildi, TL par tiem ir jāzina, bet par tiem viņš netika informēts, jo viņam netika nodrošināts tulkojums. Proti, nav pārliecības, ka TL kaut mazliet saprata minēto pienākumu un saistību nozīmi un vēl jo mazāk to, ka viņš varēja celt iebildi par procesuālo darbību spēkā neesamību mutiskā tulkojuma un vairāku procesuālu dokumentu rakstiskā tulkojuma nenodrošināšanu līdz brīdim, kad likumīgā spēkā stājās rīkojums par nosacīta brīvības atņemšanas soda izpildes atlikšanas atcelšanu.
- 26 Tādējādi uzaicinājumam uz tiesu aizdomās turētā statusā un IDD, kā arī citiem turpmākajiem procesuālajiem dokumentiem, tostarp rīkojuma par nosacīta soda izpildes atlikšanas atcelšanu paziņojumu, nevar būt nekādas procesuālas nozīmes, ņemot vērā apelācijas sūdzības iesniedzēja pamattiesības uz aizstāvību un konstitucionālas tiesības uz taisnīgu un godīgu lietas izskatīšanu, kuru īstenošanu var nodrošināt tikai tad, ja tiek sniegtas pienācīgas aizstāvības iespējas, neradot viņam tieši vai netieši neizdevīgu stāvokli attiecībā pret viņa oponentiem, it īpaši prokuratūru kā apsūdzības uzturētāju.
- 27 Apelācijas sūdzības iesniedzēja norādītie spēkā neesamības pamati - kas izriet no mutiskā tulkojuma nenodrošināšanas un uzaicinājuma uz tiesu aizdomās turētā statusā, IDD sniegšanas un rīkojuma par nosacīta soda izpildes atlikšanas atcelšanu un attiecīgais tā paziņojums tulkojuma nenodrošināšanas - nav novēršami (skat. *Tribunal da Relação de Évora* spriedumu lietā Nr. 55/2017.9GBLGS.EI).
- 28 Tādēļ konkrēti uzaicinājums uz tiesu aizdomās turētā statusā, IDD sniegšana un rīkojums par nosacīta soda izpildes atlikšanas atcelšanu un attiecīgais tā paziņojums bija jāiztulko apelācijas sūdzības iesniedzēja dzimtajā valodā. Turklāt apelācijas sūdzības iesniedzējam bija jānodrošina tulks jau tad, kad tika nosūtīts uzaicinājums uz tiesu aizdomās turētā statusā un notika IDD sniegšana, ko noteica

polīcija vai prokuratūra, viņa aizturēšanas brīdī vai vismaz tad, kad viņam bija jāparaksta iestāžu izsniegtie dokumenti, lai parūpētos, ka viņš ir sapratis pienākumus, kurus viņš apņēms pildīt saskaņā ar IDD.

- 29 Pašreizējos kriminālprocesu reglamentējošajos tiesību aktos IDD ir būtisks dokuments, uz ko attiecas Direktīvas 2010/64 3. panta 1. punkta noteikumi, un tādējādi tas ir jātulko aizdomās turētā dzimtajā valodā, jo šajā dokumentā ir norādīti KPK 196. panta 3. punktā paredzētie pienākumi.
- 30 Turklāt, tā kā Portugāles valstij ir pozitīvs pienākums veikt konkrētas darbības, to neizpildē ir vainojama tikai minētā valsts, tāpēc attiecīgo procesuālo spēkā neesamību nevar uzskatīt par novēršamu, ja akta adresāts to nav apstrīdējis, it īpaši tāpēc, ka minētās spēkā neesamības pamatos ir vainojamas tiesu iestādes. Turklāt šīm tiesu iestādēm noteiktie pienākumi nozīmē, ka ir [bez piemērošanas jāatstāj] visas tās valsts tiesību normas, kas ir pretrunā tam, kas noteikts minētajās direktīvās, ar kurām ir izveidota kopējs Savienības regulējums, tostarp kārtība, kas ļauj celt iebildi par spēkā neesamību, lai novērstu pārkāpumus, kuros ir vainojama valsts.
- 31 Tādējādi šajā lietā aplūkotās procesuālās darbības – proti, apelācijas sūdzības iesniedzējam adresētais uzaicinājums uz tiesu aizdomās turētā statusā, IDD sniegšana, rīkojums par nosacīta soda izpildes atlikšanas atcelšanu un attiecīgais tā paziņojums – neeksistē, jo no paša sākuma tie nebija derīgi, tāpēc tie ir jāatzīst par spēkā neesošiem, ciktāl tie nevar radīt tiesiskas sekas, un tie ir jāsigatavo atkārtoti; tas savukārt nozīmē, ka tām sekojošās procesuālās darbības ir atceļamas.
- 32 Tiek apstrīdēts arī tas, ka apelācijas sūdzības iesniedzēja tiesības tikt uzklaušītam esot ievērotas, jo visa kriminālprocesa gaitā viņu pārstāvēja advokāte, kas tika iecelta pēc tiesas ierosmes. Proti, ieceltā advokāte viņu nepārstāvēja darbības saistībā ar viņam adresēto uzaicinājumu uz tiesu aizdomās turētā statusā un IDD sniegšanu, bet piedalījās tikai tiesas sēdē un KPK 495. panta 2. punktā minētajā uzklaušīšanā un lūdza iespēju veikt apelācijas sūdzības iesniedzējam piemērotā naudas soda samaksu pa daļām. Viņa nepauda savu iepriekšējo viedokli par nevienu nolēmumu, kas personiski ietekmē apelācijas sūdzības iesniedzēju, un pieļāva, ka visi nolēmumi, kuri būtiski ietekmēja viņa pamattiesības, stājas likumīgā spēkā. Šajā nozīmē nevar apgalvot, ka apelācijas sūdzības iesniedzējs īstenoja tiesības tikt uzklaušītam ar viņam tiesas ieceltās advokātes starpniecību, tāpēc esot pārkāptas arī šīs ar KPK piešķirtās tiesības.
- 33 Tas, ka iestāžu mēģinājumi sazināties ar apelācijas sūdzības iesniedzēju, lai praksē īstenotu soda izpildes nosacītas izpildes atlikšanas sistēmu – kas bija vienīgais tās atcelšanas iemesls –, bija nesekmīgi, kā arī tas, ka viņš faktiski nebija saņēmis saskaņā ar KPK 495. panta 2. punktu izsniegto pavēsti ierasties tiesā un rīkojumu par nosacīta brīvības atņemšanas soda izpildes atlikšanas atcelšanu, bija izskaidrojams ar apelācijas sūdzības iesniedzēja dzīvesvietas maiņu; viņš apgalvo, ka nebija saņēmis šādus paziņojumus, jo vairs nedzīvoja IDD norādītajā adresē,

un ka viņš nezināja, ka viņam bija jāpaziņo tiesai par šo dzīvesvietas maiņu, jo IDD nebija iztulkota.

Tribunal Judicial da Comarca de Beja sniegtais pamatojums apelācijas sūdzības iesniedzēja lūguma noraidījumam

- 34 Pirmās instances tiesa neatzina TL argumentus, bet turpretim atbalstīja apgalvojumus, kurus savā atbildē pauda prokuratūra; un uz to pamata tā izdeva pārsūdzēto rīkojumu, ar ko tika noraidīts apelācijas sūdzības iesniedzēja lūgums, un nosprieda, ka mutiskā tulkojuma un minēto procesuālo dokumentu rakstiskā tulkojuma nenodrošināšana ir relatīvas spēkā neesamības pamati, kas tādejādi ir atkarīgi no iebildes celšanas tiesību aktos paredzētajā termiņā, līdz ar to rīkojuma izdošanas dienā tā jau bija novērsta.
- 35 Tā nosprieda, ka mutiskā tulkojuma nenodrošināšana vai uzaicinājuma uz tiesu aizdomās turētā statusā un saskaņā ar KPK 495. pantu pieņemtā nolēmuma paziņojuma rakstiskā tulkojuma nenodrošināšana apsūdzētajam, kurš nesaprot portugāļu valodu un tajā nerunā, ir relatīvas spēkā neesamības pamats, kas ir atkarīgs no iebildes celšanas saskaņā ar KPK 120. panta 1. punkta c) apakšpunktu.
- 36 Saskaņā ar KPK 120. panta 3. punkta a) un d) apakšpunkta noteikumiem procesuālo darbību spēkā neesamība uzaicinājuma uz tiesu aizdomās turētā statusā un saskaņā ar KPK 495. pantu izdotā rīkojuma tulkojuma nenodrošināšanas dēļ ir novērsta, jo par to netika celta iebilde uzaicinājuma uz tiesu brīdī, tiesas sēdes sākumā vai vēlākais pirms nolēmuma par apsūdzētajam piesprietā nosacītā brīvības soda izpildes atlikšanas atcelšanu stāšanās likumīgā spēkā.
- 37 Turklāt pirmās instances tiesa apstiprina, ka tā nav neņēmusi vērā ne Direktīvu 2010/64 par tiesībām uz mutisko un rakstisko tulkojumu kriminālprocesā, ne Direktīvu 2012/13 par tiesībām uz informāciju kriminālprocesā.
- 38 Lai arī parasti direktīva rada sekas tikai pēc tās transponēšanas, direktīvai, kas nav transponēta vai ir transponēta nepareizi, saskaņā ar Tiesas judikatūru var būt noteikta tieša iedarbība (vertikālā tiešā iedarbība), un privātpersonas var atsaukties uz direktīvu tiesā šādos gadījumos: a) ja tā nav transponēta valsts tiesību aktos vai ir transponēta nepareizi; b) ja direktīvas noteikumi ir beznosacījuma un pietiekami skaidri un precīzi; c) ja ar direktīvas tiesību normām ir piešķirtas tiesības privātpersonām un d) ja transponēšanas termiņš ir beidzies.
- 39 Tomēr šī tiesa neuzskata, ka, ņemot vērā minēto Savienības tiesisko regulējumu, valsts tiesību akti būtu tieši un nepārprotami atcelti, it īpaši KPK 120. panta 1. punkta c) apakšpunkts, ar ko ir noteikta novēršama spēkā neesamība, uz ko mutiskā tulkojuma nenodrošināšanas dēļ ir jāceļ iebilde gadījumos, kad likumā ir noteikts, ka tas jānodrošina obligāti, un uz ko ir jāatsaucas minētā panta 3. punktā paredzētajos termiņos.

- 40 Tā uzskata, ka vispārīga un abstrakta šādas interpretācijas pieņemšana (atceļot valsts tiesību aktus), nepiešķirot KPK 120. panta 1. punkta c) apakšpunktam nekādu lietderīgu iedarbību, ir pretrunā tiesībām un neatbilst Savienības principiem, kas ir saistoši Portugāles valstij (un tiesām), it īpaši atbilstīgas interpretācijas principam, kā to apgalvo TL.
- 41 Ņemot vērā iepriekš minēto, tā uzskata, ka rakstiskā tulkojuma un mutiskā tulka nenodrošināšana apsūdzētam portugāļu valodu nepārvaldošam ārzemniekam, lai paziņotu viņam pienākumu sniegt IDD vai rīkojumu par nosacītā brīvības atņemšanas soda izpildes atlikšanas atcelšanu, ir pamats procesuālo darbību relatīvai spēkā neesamībai, kas saskaņā ar KPK 120. panta 1. punkta c) apakšpunkta noteikumiem ir atkarīga no iebildes celšanas. Iebilde par šādu spēkā neesamību ir jāceļ saskaņā ar KPK 120. panta 3. punkta a) un d) punkta noteikumiem, kuros ir paredzēti termiņi, kuriem beidzoties, spēkā neesamības pamats tiek uzskatīts par novērstu.
- 42 Turklāt TL piedalījās tiesas sēdē – viņam tika iecelta tulce un viņam palīdzēja advokāte –, kas ir darbība, kurā viņš varēja pilnībā īstenot savas tiesības uz aizstāvību, kurā viņam tika uzrādīta apsūdzība konkrētos nodarījumos un kurā viņam tika paziņots galīgais spriedums (visām šīm darbībām tiesas sēdē tika nodrošināta mutiskais tulkojums).
- 43 Kriminālprocesā tika ievērotas apsūdzētā tiesības tikt uzklausītam: TL tika pienācīgi un likumā noteiktajā kārtībā informēts par visiem pieņemtajiem nolēmumiem un rīkojumiem, visa kriminālprocesa laikā viņu pārstāvēja advokāte, viņam tika pienācīgi paziņots par visām veiktajām procesuālajām darbībām (spriedums, nolēmumi par uzaicinājumu uz tiesu, lai uzklausītu TL, rīkojums par nosacītā brīvības atņemšanas soda izpildes atlikšanas atcelšanu).
- 44 Visi kriminālprocesā pieņemtie nolēmumi un rīkojumi stājās likumīgā spēkā, jo tie netika pārsūdzēti vai pret tiem netika celti iebildumi, tāpēc jebkura (iespējamā) spēkā neesamība, kas pieļauta kriminālprocesa gaitā, šobrīd tiek uzskatīta par novērstu. Tādējādi, ņemot vērā izklāstītos iemeslus, pirmās instances tiesa noraidīja TL lūgumu izvērtēt minēto spēkā neesamību tāpēc, ka tam neesot juridiskā pamata.

Īss lūguma sniegt prejudiciālu nolēmumu motīvu izklāsts

- 45 Direktīva 2010/64 un Direktīva 2012/13 Portugāles tiesību sistēmā nav transponētas, un ir skaidrs, ka to transponēšanas termiņi ir beigušies attiecīgi 2013. gada 27. novembrī un 2014. gada 2. jūnijā.
- 46 Ņemot vērā TL paustos prasījumus, ir jāizvērtē un jāizlemj sekojošais:
- a) jānoskaidro, vai valsts tiesību sistēmā ir piemērojamas Direktīva 2010/64 un Direktīva 2012/13, ņemot vērā to “vertikālu tiešo iedarbību” un pārākumu pār valsts tiesību aktiem, vai pakārtoti - šādas iedarbības neesamības gadījumā - valsts

tiesības ir jāinterpretē saskaņā ar “atbilstīgas interpretācijas principu” (kā noteikts spriedumā, 1990. gada 13. novembris, *Marleasing*, C-106/89, EU:C:1990:395, 8. punkts);

b) neatkarīgi no tā, vai ir vertikāla tiešā iedarbība vai veicama atbilstīga interpretācija, jānoskaidro arī tas, vai procesuālās darbības, kuru spēkā esamību apstrīd apelācijas sūdzības iesniedzējs, – proti, uzaicinājums uz tiesu aizdomās turētā statusā, IDD sniegšana, saskaņā ar KPK 495. panta 2. punktu izsniegtā pavēste un rīkojuma par nosacīta brīvības atņemšanas soda izpildes atlikšanas atcelšanu paziņojums – ir ietverti Direktīvas 2010/64 3. pantā minētajā jēdzienā “būtiski dokumenti”, lai ievērotu ECPAK 6. panta 3. punktā minēto “tiesību minimumu”, un vai minētajās darbībās ir jāgarantē tiesības uz mutisko tulkojumu un rakstisko tulkojumu, uz ko ir atsauce minētās direktīvas 1.–3. pantā un Direktīvas 2012/13 3. panta 1. punkta d) apakšpunktā;

c) ja atbilde uz iepriekšējo jautājumu ir apstiprinoša, būtu jānoskaidro mutiskā tulkojuma nenodrošināšanas un minēto dokumentu rakstiskā tulkojuma nenodrošināšanas tiesiskās un procesuālās sekas un tādējādi tas, vai ar minēto direktīvu piemērošanu ir saderīga pirmās instances tiesas sniegtā KPK 120. panta 3. punkta interpretācija, saskaņā ar kuru tāda dokumenta, ar ko TL tika uzaicināts uz tiesu aizdomās turētā statusā, IDD sniegšanas, saskaņā ar KPK 495. panta 2. punktu izsniegtās pavēstes un rīkojuma par nosacīta soda izpildes atlikšanas atcelšanu paziņojuma netulkošanas dēļ izraisītā spēkā neesamība ir novērsta, jo uz par to netika celta iebilde uzaicinājuma uz tiesu izsniegšanas brīdī, tiesas sēdes sākumā vai pirms minētā rīkojuma stāšanās likumīgā spēkā.

- 47 Iesniedzējtiesa jautā, vai ar minēto direktīvu piemērošanu ir saderīga pirmās instances tiesas sniegtā KPK 120. panta 3. punkta interpretācija, saskaņā ar kuru rakstiskā tulkojuma un mutiskā tulkojuma nenodrošināšanas dēļ radusies spēkā neesamība saistībā ar IDD sniegšanu, notiesātajam saskaņā ar KPK 495. panta 2. punktu izsniegto pavēsti ierasties tiesā un rīkojumu par nosacīta brīvības atņemšanas soda izpildes atlikšanas atcelšanu paziņojumu esot novērsta, jo par to nav celta iebilde šajā pantā noteiktajos termiņos.
- 48 Šajā lietā ir piemērojamas Eiropas Savienības tiesības, un rodas jautājums par atbilstošas procesuālās sankcijas noteikšanu attiecībā uz spēkā neesošām kriminālprocesuālajām darbībām, ko reglamentē Savienības tiesību aktos ietvertās tiesību normas. Tādēļ tiek uzskatīts, ka ir noteikti jāievēro attiecīgo direktīvu mērķi, jo saskaņā ar LESD 291. pantu dalībvalstīm ir jāpiemēro Savienības tiesības savā valsts tiesību sistēmā, “ņemot vērā to īpašās un konkrētās iezīmes”. Šī premisa ir balstīta uz uzticības Kopienām, lojālas sadarbības un Savienības tiesību sistēmas vispārējās saskaņotības principiem, un no tā izriet, ka, ja vēlas sasniegt pārkāptajās tiesību normās izvirzītos mērķus, par Savienības tiesību normu pārkāpumiem ir jāsoda.
- 49 Iesniedzējtiesa uzskata, ka direktīvu tiesību normu piemērošanas imperatīvais raksturs, šajā gadījumā to vertikālā tiešā iedarbība, ņemot vērā Savienības tiesību

pārākuma principu, liek atstāt bez piemērošanas visas tās valsts tiesību normas, kas ir pretrunā minētajos Savienības tiesību aktos noteiktajam. Tomēr, pēc iesniedzējtiesas domām, šīs lietas apstākļos ir jānoskaidro, vai tādas spēkā neesamības novēršana, kas paredzēta KPK 120. panta 3. punktā un piemērota pārsūdzētajā nolēmumā, faktiski ir pretrunā direktīvu tiesību normām, kuras ir paredzēts piemērot, vai tā var pastāvēt līdzās tām.

- 50 Eiropas Savienības tiesību sistēmā saskaņā ar LESD 267. pantā paredzētajiem noteikumiem gadījumā, ja rodas jautājums par Savienības tiesību interpretāciju lietā, kuru izskata valsts tiesa, minētā tiesa var vai tai ir pienākums – atkarībā no tā, vai tās nolēmumi ir pārsūdzami – iesniegt jautājumu Eiropas Savienības Tiesai. Šajā gadījumā, tā kā saskaņā ar KPK 400. panta 1. punkta c) apakšpunktu, nolēmums, kas ir jāpieņem, nav pārsūdzams vispārējā kārtībā, iesniedzējtiesai ir pienākums saskaņā ar LESD 267. pantu iesniegt Tiesai iepriekš minēto jautājumu prejudiciālā nolēmuma sniegšanai.
- 51 Turklāt, tā kā šajā gadījumā nav neviena apstākļa, kura dēļ valsts tiesa saskaņā ar Tiesas judikatūru būtu atbrīvota no pienākuma iesniegt lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu, jo direktīvas, kuras paredzēts piemērot, pašas par sevi nav tik skaidras, kā arī Tiesas judikatūrā nav minēto direktīvu skaidrojuma it īpaši saistībā ar uzdoto jautājumu. Tāpēc tā nav tāda situācija, kurā judikatūrā ir noteikts atbrīvojums no pienākuma iesniegt lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu.
- 52 Tāpat ir jānorāda, ka LESD 267. panta ceturtajā daļā skaidri ir norādīts, ka, “ja šāds jautājums ir radies lietā, kas dalībvalsts tiesā tiek izskatīta attiecībā uz apcietinājumā esošu personu, Eiropas Savienības Tiesa to izlemj ar minimālu kavēšanos”. Tā kā apelācijas sūdzības iesniedzējs šajā lietā atrodas ieslodzījuma vietā kopš 2021. gada 30. septembra, pildot nolēmumu par viņam piespriedtā nosacīta brīvības atņemšanas soda izpildes atlikšanas atcelšanu, un, tā kā apelācijas sūdzībā ir apstrīdēta minētā nolēmuma spēkā esamība, ir jālūdz izskatīt šo lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu paātrinātā vai steidzamības tiesvedībā saskaņā ar Tiesas Reglamenta 105. un nākamajiem pantiem un Tiesas Statūtu 23.a pantu.
- 53 Tādējādi izklāstīto iemeslu dēļ *Tribunal da Relação de Évora* Krimināllietu tiesu palāta nolemj:
1. iesniegt Tiesai iepriekš minēto prejudiciālo jautājumu;
  2. lūgt izskatīt lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu paātrinātā vai steidzamības tiesvedībā saskaņā ar LESD 267. panta ceturto daļu, Tiesas Reglamenta 105. un nākamajiem pantiem un Tiesas Statūtu 23.a pantu.